

OCENJEVALNI OBRAZEC ZA VREDNOTENJE RAZLAGALNEGA SPISA

**REGIJSKO SELEKCIJSKO TEKMOVANJE S PODROČJA SLOVENŠČINE
ZA CANKARJEVO PRIZNANJE 2023/2024**

3. in 4. letnik – gimnazijski programi
3. in 4. letnik – srednji strokovni programi
1. in 2. letnik – poklicno-tehniški programi

Drago Jančar: Severni sij

Ta obrazec po tekmovanju vstavite v žigosani list A3, na katerega je tekmovalec napisal razlagalni spis. Obrazca ne ločujte od spisa, da ne pride do zamenjave.

Ime in priimek tekmovalca (ali šifra): _____

Ime in priimek 1. ocenjevalca: _____

Ime in priimek 2. ocenjevalca: _____

Dosežene točke: **A:** _____ **B:** _____ **C:** _____ **Č:** _____

Kriterij			
A Razumevanje – do 20 t	Prvi ocenjevalec	Drugi ocenjevalec	Končno število točk
Razmislek o naslovu romana z navezavo na »resničnost« zgodovine v romanu – do 6 t			
Razlaga vpliva prelomnega časa in razpleta usode na tri omenjene osebe – do 6 t			
Razlaga Erdmanove tragičnosti – do 8 t			
SKUPAJ A			

B Uporaba književnega znanja – do 10 t	Prvi ocenjevalec	Drugi ocenjevalec	Končno število točk
Poznavanje vsebine in vsebinskega konteksta romana – do 6 t			
Ustrezna raba literarnovednih pojmov – do 4 t			
SKUPAJ B			

C Prepričljivost osebnega odziva – do 10 t	Prvi ocenjevalec	Drugi ocenjevalec	Končno število točk
Zapis in utemeljitev treh ključnih besed/besednih zvez – do 6 t			
Izvirnost in ustvarjalnost pisanja – do 4 t			
SKUPAJ C			

Č Zgradba besedila in jezikovna pravilnost – do 10 t	Prvi ocenjevalec	Drugi ocenjevalec	Končno število točk
Upoštevana jezikovna pravilnost – do 4 t			
Upoštevana slogovna ustreznost – do 3 t			
Upoštevana ustrezna zgradba – do 3 t			
SKUPAJ Č			

Pripombe, komentarji (ocenjevalec lahko zapiše svoja opažanja, ki so podlaga za razpravo komisije):

Datum:

Predsednik regijske komisije:

MERILA ZA VREDNOTENJE RAZLAGALNEGA SPISA

- 3. in 4. letnik – gimnazijski programi
- 3. in 4. letnik – srednji strokovni programi
- 1. in 2. letnik – poklicno-tehniški programi

Drago Jančar: *Severni sij*

A Razumevanje – do 20 točk

Tekmovalec/tekmovalka:

- **pojasni, kako se naslov romana povezuje z uvodnim Jančarjevim citatom »Naj mi bo oproščeno, nisem znal drugače, iz resničnosti je prišla izmišljena zgodba.« in svoja spoznanja poveže z »resničnostjo« zgodovine v romanu – do 6 točk;**

Za jasno in smiselno pojasnitev naslova romana s pomočjo avtorjevega citata ter z navezavo na svoja spoznanja o »resničnosti« zgodovine v romanu prejme **največ 6 točk.**

Npr.:

Naslov romana *Severni sij* lahko razumemo kot napoved tragičnih dogodkov pred začetkom druge svetovne vojne. Ne nanaša se samo na Evropo in svet, ki sta v letih vojne doživljala najhujšo katastrofo, pač pa tudi na posameznike, ki jih čas severnega sija zaznamuje in spreminja njihovo usodo.

Snov za roman je resnično dogajanje na pragu druge svetovne vojne na Slovenskem, natančneje v Mariboru. V romanu prepoznamo realne dogajalne kraje (npr. Lent, barakarsko naselje Abesinija, ulice, trge, hotele, kavarne, cerkve) in realne zgodovinske dogodke (spori med Nemci in Slovenci, vzpon nacizma, židovsko vprašanje, pogromi nad Židi). Ta resničnost je avtorju služila za podlago fiktivne zgodbe o človeku, ki v mestu izstopi z vlaka, da bi morda tam ostal, a postane dokončni tujec.

Čeprav avtor pravi, da je zgodba izmišljena, bi brez navedenih elementov resničnosti imela povsem drugačno sporočilo: če ne bi vedeli, da gre za Maribor in da gre za leto 1938, bi roman razumeli drugače.

Odgovor vrednotimo celostno, vendar upoštevamo oba dela odgovora; če je en del popolnoma izpuščen (npr. navezava na »resničnost« zgodovine), tekmovalec/tekmovalka ne prejme vseh točk. Za pomanjkljivejši in nedosleden zapis se odšteje ustrezno število točk.

- **razloži povezavo med zgodovinskim časom »severnega sija« in razpletom usode Josefa Erdmana, Margerite Samsa in dr. Bukovskega – do 6 točk;**

Za jasno in smiselno razlago razpleta usod treh navedenih oseb prejme **največ 6 točk**, za vsako razlago **po 2 točki**.

Za pomanjkljivejši in napačen zapis se odšteje ustrezno število točk.

Svet je leta 1938 slutil prelomne in tragične dogodke. Pojav severnega sija so ljudje povezovali z napovedjo velikih nesreč. Podobno, kot je »drhtenje tal« doživljala Evropa in ves svet, so ga čutili tudi Josef, Margerita in dr. Bukovski.

Josefu se je neposredno po doživetju severnega sija omračil um. Njegovo nenavadno obnašanje je hitro zaznala okolica, predvsem policija. Osumljen je bil umora Margerite (Marjetice) Samsa in je bil zato aretiran ter zaslišan. Oblasti so ugotovile, da je zblaznel. Vrnili so ga domov v Avstrijo k staršem in tam so ga nemški nacisti v skladu s prepričanjem o čisti rasi hoteli najprej umoriti, nato pa so ga sterilizirali.

Margareta Samsa, žena višjega tekstilnega nadzornika Franja Samse, se je rada gibala v visoki družbi, za svoj čas je bila zelo napredna, rada se je pogovarjala o antropologiji. Poleg Josefa Erdmana je bil vanjo zaljubljen tudi družinski prijatelj Boris Valentan. Z njim je šla (v predpustnem času) smučat na Pohorje. Tam sta bila oba zahrbtno in zverinsko umorjena. Krivca za umor sta bila delavec Glavina in Markoni, sin trgovca, oba Josefova pivska tovariša. Smrt Margerite Samsa so ljudje razumeli kot napoved težkih in zlih časov.

Dr. Bukovski je bil zagnan zdravnik in proučevalec telesnih lastnosti, ki naj bi človeka rasno določale. Iskal je tiste lastnosti, ki bi Žide opredeljevale kot manjvredne ljudi. Nekoč je svojo teorijo Josefu nazorno predstavil v svoji secirnici. Leta 1944 so ga gestapovci zaprli, ker je skrivaj pošiljal sanitetni material partizanom na Pohorje. Po večtedenskem mučenju so ga poslali v taborišče Buchenwald, kjer je delal v ambulanti. Njegova pot se je končala, ko ga je nekega dne ustrelil pijani esesovski oficir.

- **razmisli, ali je Josef Erdman tragični junak, in svojo opredelitev utemelji s pomočjo ustreznih motivov iz romana in priloženih odlomkov – do 8 točk.**

Pričakovani odgovor je, da je Erdman tragični junak. Drugačno opredelitev vrednotimo kot napačno.

Za jasno opredelitev in njeno razlago z navezovanjem na odlomke in motive iz romana prejme **največ 8 točk**.

Za pomanjkljivejši zapis se odšteje ustrezno število točk.

Glavna oseba v romanu *Severni sij*, Josef Erdman, je tragični junak. O njem v romanu izvemo, da je bil rojen v Mariboru in da se je kasneje z družino preselil v Linz. Po poklicu je prodajalec laboratorijske opreme. Prvega dne v letu 1938 se z vlakom pripelje v rojstni Maribor, da bi se sestal s poslovnim partnerjem Jaroslavom zaradi širjenja tržišča proti jugu in da bi našel kraje svoje mladosti, svoje korenine. A kmalu začne

razmišljati o odhodu iz mesta (> navezava na prvi odlomek), saj ugotovi, da svojih ciljev ne bo mogel doseči. Počuti se zaprtega v sobo kot v kletko (> navezava na drugi odlomek) in se začne zavedati, da partnerja ne bo. Iz mesta vendarle ne odide. Želi si najti cerkev, kjer je v otroštvu videl podobo starca z modro kroglo v rokah, saj je prepričan, da bo tako našel samega sebe. V resnici se zgodi ravno obratno: ko cerkev najde, v resnici ne najde svoje identitete, ne najde odgovorov (> navezava na tretji odlomek).

Ljubezensko razmerje s poročeno žensko se ne obnese, vdaja se alkoholu, omrači se mu um. Vse bolj doživlja razpad svoje osebnosti: zdravniki mu pripišejo diagnozo shizofrenija. Njegova tragičnost se kaže predvsem v občutju osamljenosti in tujstva, ki ga doživlja v mestu. Čeprav je našel cerkev s kroglo iz otroštva, si z njeno pomočjo ne more razložiti, kaj se je z njim zgodilo. Rad bi razumel tudi dogajanje okrog sebe, zgodovinski čas, zgodovinske dogodke, a mu tudi to ne uspeva. Išče nekaj, česar ni mogoče najti. Tragično je tudi njegovo zavedanje, da sveta ne more spremeniti, zato se zateka na obrobje družbe, popiva, propada.

B Uporaba književnega znanja – do 10 točk

Tekmovalec/tekmovalka:

- **pozna vsebino in vsebinski kontekst romana – do 6 točk;**

Iz zapisa je razvidno, da pozna tako vsebino romana kot vsebinski kontekst – npr. dodatno literaturo, spremne besede.

Za poznavanje in razumevanje vsebine in vsebinskega konteksta prejme največ **6 točk**. Če se v spisu pojavijo napake zaradi nepoznavanja vsebine, oseb, motivov, dogajalnega časa, kraja ipd., se odšteje ustrezno število točk.

- **ustrezno uporablja literarnovedne pojme – do 4 točke.**

Za ustrezno in smiselno uporabo literarnovednih pojmov prejme največ **4 točke**, zaradi nepoznavanja omenjenih pojmov se odšteje ustrezno število točk.

Literarnovedni pojmi – npr. pripovedno besedilo, proza, roman, snov, tema, motivi, ideja, dogajalni kraj in čas, pripovedovalec, družbeni/vojni/zgodovinski roman, postmodernistične prvine in *literarnozgodovinski pojmi* – npr. slovenska književnost v drugi polovici 20. stoletja/sodobno slovensko pripovedništvo.

C Prepričljivost osebnega odziva – do 10 točk

Tekmovalec/tekmovalka:

- **zapiše tri ključne besede/besedne zveze, s katerimi ponazori svoj odnos do romana, ter svojo odločitev utemelji – do 6 točk;**

Za vsako smiselno besedo/besedno zvezo in njeno utemeljitev prejme **po 2 točki**, skupaj **največ 6 točk**.

Če samo našteje tri ustrezne besede/besedne zveze, prejme **1 točko**.

Za pomanjkljivejši zapis se odšteje ustrezno število točk.

Tri ključne besede/besedne zveze se nanašajo na bralčev odnos do romana – npr. tragika, vojna, zločini, sovražstvo, ljubezen, tujec, groteskno, grozljivo, pretresljiva zgodba, izgubljeni človek, nesmiselnost vojne ...

Kot nepravilne vrednotimo besede/besede zveze, ki se nanašajo na oznake romana – npr. vojni/postmoderni roman.

- **piše izvirno in ustvarjalno – do 4 točke.**

Za izvirno pisanje prejme največ **4 točke**.

Svojo izvirnost in ustvarjalnost pokaže z zanimivim, s prepričljivim in z izvirnim pristopom do interpretacije problema, ki se razlikuje od večine preostalih spisov – npr. argumentirano zagovarja drugačno stališče od pričakovanega.

Izvirnost vrednotimo tudi tam, kjer kandidat smiselno utemeljuje dejstva/dogodke, ki niso pričakovani.

Č Jezikovna pravilnost in zgradba besedila – do 10 točk

Tekmovalec/tekmovalka za jezikovno pravilnost in jezikovno ustreznost svojega spisa prejme največ **7 točk**, od tega največ **4** za jezikovno pravilnost in največ **3** za slogovno ustreznost:

- 4 t – za jezikovno brežhibno nalogo le z nekaj drobnimi napakami;
- 3 t – za jezikovno dobro nalogo le z nekaterimi napakami, ki se v glavnem ne ponavljajo;
- 2 t – za jezikovno šibko nalogo z raznovrstnimi napakami, ki se ne ponavljajo;
- 1 t – za jezikovno šibko nalogo z raznovrstnimi napakami, ki se ponavljajo;

- 3 t – za slogovno brežhibno nalogo le z nekaj drobnimi napakami;
- 2 t – za slogovno dobro nalogo le z nekaterimi napakami, ki se ne ponavljajo;
- 1 t – za slogovno šibko nalogo z raznovrstnimi napakami, ki se ne ponavljajo.

Tekmovalec/tekmovalka za ustrezno zgradbo svojega spisa dobi največ **3 točke**:

- 3 t – za logično členjeno in koherentno besedilo, besedilo ustrežne dolžine;
- 2 t – za logično členjeno in deloma nekoherentno besedilo ali nasprotno;
- 1 t – za deloma nelogično členjeno in deloma nekoherentno besedilo, besedilo je prekratko.

Članom in članicam regijskih tekmovalnih komisij želimo veliko zadovoljstva pri vrednotenju spisov.

Valentina Kobal, Drago Meglič, Vladimir Pirc, Nataša Preglau Borko